

РЕЦЕНЗІЇ

М. А. Балаклицький

Харківський національний університет імені В. В. Каразіна

Студія про стратегічну роль книжкової комунікації в суспільстві

Рецензія на видання: Булах Т. Д. Рекламна комунікація в книжковій галузі : монографія / Т. Д. Булах ; Харк. держ. акад. культури. – Х. : ХДАК, 2017. – 232 с.

Дослідження Т. Д. Булах є першою роботою, присвяченою одному з актуальних питань розвитку наукової галузі «Соціальні комунікації» в Україні – створенню теорії та методики новітніх рекламних стратегій у книговиданні. Авторка ставить за мету розробку концептуальної моделі розбудови рекламного середовища книжкової галузі.

Дисертантка досягла поставленої мети – проаналізувала наявні напрацювання в галузі рекламної діяльності у книговидавничій сфері та запропонувала комплексну модель розбудови рекламного середовища в цій царині, вважаючи книжну рекламу наскрізним явищем на всіх етапах створення і поширення книги.

Відповідно до мети дослідження авторка послідовно й аргументовано сформулювала завдання, що дозволило їй показати рекламу як комунікативний феномен; оглянути історію книжної реклами; удосконалити класифікацію видів книжної реклами; уточнити критерії якості книжного видання у контексті рекламно-комунікативної сфери; показати перспективи підвищення ефективності рекламної галузі в книговиданні; запропонувати комплексну модель розвитку книжної реклами в умовах світового інтернет-простору.

Визначення *об'єкта і предмета дослідження* з позицій бібліотекознавства та теорії соціальних комунікацій не викликає зауважень.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, їхня достовірність і новизна монографічного дослідження Т. Д. Булах забезпечується комплексом теоретико-методологічних підходів. Важливо зазначити доцільність застосування системного підходу як головного, що уможливило ґрунтовне осмислення внутрішніх складників об'єкта і предмета дослідження, їх організації,

зв'язків і взаємозв'язків із зовнішнім середовищем.

Застосування книгознавчих, бібліотекознавчих та бібліографознавчих методик і наукознавчих методичних засад вивчення рекламної комунікації у книговиданні дозволило їй отримати виважені, науково обґрунтовані положення, висновки та рекомендації, які мають важливе науково-теоретичне і практичне значення.

Новизна дослідження та отриманих результатів і їхня достовірність є безперечними. Наукова новизна пов'язана з різними аспектами теми, теоретичними та практичними блоками і полягає в тому, що дослідниця:

- запропонувала новий науковий напрям міждисциплінарного дослідження рекламної комунікації в книжковій галузі як соціокультурного феномена;
- показала потребу в наскрізній рекламній діяльності всіх учасників книговидавничої сфери від авторів до бібліотекарів;
- виокремила ознаки й складові підсистем рекламно-комунікативної системи книжкової галузі;
- запропонувала цілісну модель розвитку рекламно-комунікативної сфери книжкової галузі;
- позначила перспективи розвитку цієї галузі.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій дослідження Т. Д. Булах забезпечені теоретичною та методологічною обґрунтованістю використаних методів, широкою джерельною базою та належним науковим аналізом. Робота написана на широкій джерельній базі, яка включає в себе наукові праці дослідників різних сфер

діяльності. Дослідження є суттєвим внеском у розвиток теорії та методик рекламної комунікації в книжковій галузі та розв'язує важливу проблему, пов'язану з потребою в системному підході до такої рекламно-комунікативної діяльності та її адаптації до сучасних умов світового інтернет-простору.

Значущість висновків здобувача для науки і практики полягають у першу чергу в тому, що дослідниця збагачує і доповнює наявні знання щодо особливостей рекламної комунікації в книжковій сфері та її модернізації за сучасних технологічних і соціальних умов. Результати монографічного дослідження мають спрямуватися на консолідацію рекламної діяльності суб'єктів книжкової галузі для розширення каналів просування видавничої продукції, а також для підготовки відповідних фахівців. Власне, авторка вже цим і займається, доповнюючи результатами своїх студій зміст навчальних курсів «Книгознавство та історія книги», «Книжковий менеджмент і маркетинг», «Реклама в книговидаванні та книгорозповсюдженні», «Логістика в книжковій справі», «Психологія продажу в книжковій галузі».

Оцінка змісту монографії. Слід відзначити логічну побудову структури дослідження Т. Д. Булах, яка послідовно розкриває вирішення його завдань для досягнення мети та включає вступ, шість розділів, загальні висновки, список використаних джерел, додатки.

У вступі дисертанткою обґрунтовано актуальність обраної теми, ступінь розробленості проблеми, окреслено об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження, його методологічні засади; виокремлено новизну, теоретичне та практичне значення одержаних результатів; наведено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження, публікації автора.

У першому розділі «Рекламна комунікація в науковому дискурсі», який складається з трьох підрозділів, досліджено еволюцію наукових поглядів на рекламну комунікацію як феномен, стан осмислення рекламної комунікації у сфері книговидавання та книгорозповсюдження, визначено методологію і методи дослідження, уточнено терміносистему предметної сфери.

Огляд літератури не механічний. Його організовано за проблемним принципом, групами джерел. Авторка вибудовує переконливі контексти. Не паразитує на

джерелах, а панує над текстом. Оцінює, коректно дискутує з іншими авторами. Посилається на свої роботи не лише в кінці розділів, а й усередині їх (с. 140).

Різноаспектна література підтверджує новизну теми, нові підходи до досягнення поставленої мети та вирішення поставлених завдань.

У другому розділі «Особливості функціонування рекламної комунікації в книжковій сфері», який складається з чотирьох підрозділів, розглянуто еволюцію рекламно-комунікативної взаємодії в галузі книгостворення і книгорозповсюдження в історичній перспективі.

Авторчина критика обмежень масової комунікації свідчить про появу постмасового суспільства. За цих умов людина не хоче належати до маси, очікує індивідуального підходу, тяжіє до клубів обраних. В усій роботі, відтак, простежується пошук цього балансу між максимізацією клієнтури, споживацького кола та потребою в індивідуалізованому підході до потенційних покупців книжкової продукції та читачів.

Привертає увагу важлива теза дослідниці, що грамотна верства використовувала доступні їй канали перш за все для пропаганди читання і книжності, просування книжок і практики читання. Монографія є величезним аргументом на користь тези Маршала Маклюєна (праця «Галактика Гутенберга»), що друкарський верстат багатовимірно, невід'ємно сформував новітню західноєвропейську цивілізацію.

У третьому розділі «Основні види рекламної комунікації у книжковій галузі», який складається з двох підрозділів, розглянуто специфіку рекламно-комунікативної взаємодії в книжковій галузі, зумовлену особливостями книги як матеріального носія та продукту інтелектуальної творчості.

Для наукового стилю Т. Д. Булах характерні обережні, зважені судження: «Термін "мультимедійний етап розвитку" значною мірою умовний...» (с. 65). Науковиця вибудовує величезну кількість вузьких контекстів, де виявляє знання термінології та обізнаність у конкретній ситуації, суті питання. Заявку на міждисциплінарність тут успішно реалізовано: до широкого книгознавчого контексту Т. Д. Булах приєднує фахові знання з архітектури, дизайну, психології, соціології, веб-дизайну, правової бази рекламно-комунікативної діяльності в Україні, виявляє

обізнаність у роботі різних учасників книговидавничої сфери різних частин світу. В її аналізі присутня полісенсорність: до уваги взято звук, світло, запах, смак, дотик.

Завершує дослідження останній, четвертий розділ «Стратегії розвитку рекламної комунікації у сфері книговидання та книгорозповсюдження», який складається із двох підрозділів, де сформульовано закономірності розвитку рекламної комунікації в книжковій галузі, обґрунтовано стратегічні напрями її трансформації.

Висновки роботи Т. Д. Булах відповідають меті й завданням дослідження, створюють ґрунтовну теоретико-методологічну базу для розширення досліджень у сфері книгознавства, бібліотекознавства, бібліографознавства та теорії соціальних комунікацій.

Представлена монографічна студія є фундаментальним дослідженням, яке демонструє системність наукового мислення науковиці, ерудицію і доказовість тверджень, величезний обсяг теоретичного і прикладового матеріалу. Т. Д. Булах постає тут як класифікатор і систематизатор наукового знання, вибудовуючи важливу стратегію рекламно-комунікативної діяльності у книжковій сфері: через поінформованість усіх учасників книговидавничого і книгопросувного процесу як реципієнтів і авторів рекламних звернень – до попиту, реактивності споживачів книжкової продукції.

Мова монографічної студії грамотна, русизмів обмаль. Авторчин стиль не позбавлений поетичності й образності: наприклад, «для книги характерний унікальний характер впливу на людину: вона (книга) одночасно багатоекземплярна, єдина і незамінна» (с. 37).

Авторка тяжіє до вичерпності. Структура монографії вивірена, наскрізними є наступність і зв'язок частин. І це не зшиті статті, а цілісний послідовний наратив. Повтори виважені й доречні чи принаймні ненав'язливі.

Методологічною трудністю, яка постала перед шановною авторкою, є спільне для

сучасних українських науковців завдання виробити термінологію на позначення бездержавних етапів історії української нації. Читаємо: «Незабаром на Русі починають видаватися й каталоги. Так, у листопаді 1723 року у Московській типографії опубліковано 80 примірників каталогу "рукописных книг греческих в синодальной библиотеке обретающихся"» (с. 51). Те саме й зі словом «вітчизняний» (с. 50), яке позначає далеко не те, що включають кордони теперішньої української держави. Без сумніву, це завдання не просте. Історично словом «Русь» позначали і зовсім різні частини сучасної України (Київщину та Чернігівщину; Гетьманщину; Червона Русь – колишнє Галицьке князівство; русинські ідеологи називають відповідний край не Закарпаттям, а Підкарпатською Руссю), і частини інших держав (Руське воєводство Речі Посполитої; Чорна Русь – Московське царство; Біла Русь – Велике князівство Литовське).

Здається, кращим термінологічним рядом може бути: Київська Русь; Гетьманщина; українські землі у складі Речі Посполитої, Російської чи Австро-Угорської імперій чи СРСР.

Наводячи цікаві відомості з історії книгодрукування Російської імперії, авторка не згадує про оригінальну книжність Київської Русі та старокіївського бароко. Як відомо, остання відіграла величезну роль у становленні книжності російської.

Оцінка наукової роботи в цілому. Підбиваючи підсумок, слід зазначити, що монографія є самостійним дослідженням, внеском у розвиток теоретичних та науково-практичних питань книгознавства, бібліографознавства як соціокомунікаційних дисциплін, галузей соціальної комунікацій у цілому, вона фіксує розвиток рекламної комунікації в галузі книговидання та книгопоширення, закладає підвалини для подальшого поглибленого вивчення питань розвитку книжної галузі в умовах глобального цифрового простору.